

NACIONALNE/REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE ZA PAMETNU SPECIJALIZACIJU (RIS3)

KOHEZIJSKA POLITIKA ZA RAZDOBLJE 2014. – 2020.

Vijeće Europske unije formalno je u prosincu 2013. podržalo nova pravila i zakone koji upravljaju sljedećim krugom ulaganja u sklopu kohezijske politike EU-a za razdoblje 2014. – 2020.

Ovaj informativni popis jedan je u seriji popisa koji ističu ključne elemente novog pristupa.

Sadržaj

Uvod

O čemu se radi?

Što je cilj?

Kakva je zakonska osnova?

Kakvi su praktični učinci?

Što je drukčije u odnosu na razdoblje 2007. – 2013.?

Nacionalne/regionalne strategije istraživanja i inovacija za pametnu specijalizaciju (strategije RIS3) integrirani su programi lokalnih gospodarskih promjena koji postižu pet važnih stvari:

- » Usmjeravaju podršku politici i ulaganja prema ključnim nacionalnim/regionalnim prioritetima, izazovima i potrebama razvoja temeljenog na znanju.
- » Nadograđuju se na jake strane, konkurentske prednosti i potencijal izvrsnosti pojedine zemlje/regije.
- » Pružaju podršku tehnološkim inovacijama, kao i inovacijama temeljenim na praksi, te nastoje poticati ulaganja u privatnom sektoru.
- » U potpunosti uključuju zainteresirane strane te potiču inovacije i eksperimentiranje.
- » Temelje se na dokazima te obuhvaćaju kvalitetne sustave praćenja i vrednovanja.

O čemu se radi?

[↑ vrh](#)

Program Europa 2020. strategija je razvoja EU-a za naredno desetljeće. Želimo da EU u svijetu promjena **postane pametno, održivo i uključivo gospodarstvo**. Ta tri prioriteta, koji se međusobno podupiru, trebala bi Europskoj uniji i zemljama članicama pomoći da postignu visoku razinu zaposlenosti, produktivnosti i društvene kohezije.

Europska unija zapravo je postavila pet ambicioznih ciljeva – u vezi sa zapošljavanjem, **inovacijama**, obrazovanjem, društvenom uključenosti te klimom/energijom – koje treba ostvariti do 2020. Svaka zemlja članica usvojila je vlastite nacionalne ciljeve za svako od tih područja. Strategiju podupiru konkretne aktivnosti na razini EU-a i na nacionalnim razinama.

Državne i regionalne vlasti diljem Europe **moraju osmisliti strategije pametne specijalizacije u postupku poduzetničkog otkrivanja** da bi se sredstva europskih strukturnih i investicijskih fondova mogla koristiti na **učinkovitiji način i da bi se povećala sinergija** između različitih europskih, državnih i regionalnih politika, kao i javnih i privatnih ulaganja.

Načela strategije RIS3

Davanje prednosti inovacijama u svim regijama

Strategija Europa 2020. traži od zakonodavaca da uzimaju u obzir međusobnu povezanost različitih aspekata pametnog, održivog i uključivog razvoja. Prilagođavajući politiku regionalnom kontekstu, integrirane strategije pametne specijalizacije odgovaraju na složene izazove.

Strategija RIS3 ne podržava stvaranje zaposlenja i razvoja temeljenih na znanju samo u vodećim središtima istraživanja i inovacija, nego i u manje razvijenim i ruralnim regijama.

Strategija RIS3 ključni je dio predložene promjene kohezijske politike EU-a koja podupire tematsku koncentraciju te ojačava strateško programiranje i usmjerenost na izvedbu.

Usmjeravanje ulaganja i stvaranje sinergija

Strategija RIS3 usmjerava napore za gospodarski razvoj i ulaganja prema relativnim prednostima svake od regija iskorištavajući njihove ekonomske mogućnosti i novonastale trendove te poduzimajući korake za poticanje gospodarskog rasta.

RIS3 povećava dodanu vrijednost, učinak i vidljivost dodjeljivanja sredstava EU-a. Osigurava omjer uloženog i dobivenog u vrijeme smanjenih proračuna i oskudnih, odnosno oskudnijih, javnih resursa.

Strategija RIS3 osigurava stvaranje sinergija između europskih politika i financiranja, nadopunjavajući nacionalne i regionalne programe i privatna ulaganja.

Poboljšanje procesa inovacija

Strategija RIS3 zahtijeva strateško odabiranje i stvaranje politike na temelju dokaza. Prioriteti se postavljaju na temelju postupka poduzetničkog otkrivanja od najniže prema najvišoj razini koji podržavaju strateški podaci o resursima određene regije ⁽¹⁾, poteškoćama ⁽²⁾, konkurentskim prednostima te potencijalu za izvrsnost ⁽³⁾.

Strategija RIS3 osigurava i to da skup političkih mjera, tj. kombinacija instrumenata politike dostupnih u određenom regionalnom okruženju – nepovratnih sredstava, zajmova i drugih oblika potpore – učinkovito postiže opće ciljeve politike, pomaže poslovanju i utječe na privatna ulaganja.

RIS3 podrazumijeva razvoj pokazatelja rezultata te njihovu primjenu u vođenju, usmjeravanju i prilagođavanju politika i programa. Na taj način strategije potiču neprekidno vrednovanje politike i učenje, te razmjenu iskustva i dobre prakse među regijama.

Poboljšanje upravljanja i pobliže uključivanje zainteresiranih strana

RIS3 potiče sve zainteresirane strane na udruživanje u okviru zajedničke vizije. Povezuje male, srednje i velike tvrtke, potiče upravljanje na više razina te pomaže stvaranju kreativnog i društvenog kapitala unutar zajednice.

Provođenje strategije RIS3 mora biti interaktivno, usmjereno na regiju i temeljeno na suglasnosti. Iako će točan odabir uključenih organizacija ovisiti o regionalnom kontekstu, važno je da svi partneri budu potpuno uključeni u razvoj, provedbu i praćenje strategija pametne specijalizacije.

(1) Uključujući industrijske zgrade, grupacije, sveučilišta, istraživačke institute, znanost, tehnologiju, vještine, ljudski kapital, okoliš, pristup tržištu, sustave uprave te povezanost i veze s drugim regijama.

(2) Uključujući starenje stanovništva, nepodudarnosti na tržištu rada, udaljene lokacije i aspekte okoliša.

(3) Primjerice, SWOT analiza, analize predviđanja i tendencija, mapiranje tehnologije, analiza klastera, poduzetničko poznavanje tržišta.

Gospodarska načela

Razvoj i provedba strategija gospodarske promjene

Strategija RIS3 zahtijeva integrirani i lokalni pristup stvaranju i primjeni politike. Načela politike moraju biti usklađena s lokalnim kontekstom i priznavati postojanje različitih putova za regionalne inovacije i razvoj.

To su: a) obnavljanje tradicionalnih sektora putem aktivnosti visoke dodane vrijednosti i novih tržišnih niša; b) modernizacija putem usvajanja i širenja novih tehnologija; c) tehnologijski odmak od postojećih specijalizacija prema povezanim područjima; d) razvoj novih gospodarskih aktivnosti kroz korjenite tehnološke promjene i značajne inovacije; te e) iskorištavanje novih oblika inovacija, kao što su otvorene inovacije i inovacije koje uvode korisnici, društvene inovacije i inovacije u uslugama.

Odgovaranje na gospodarske i društvene izazove

Europa se suočava s bespoštednim globalnim natjecanjem za talente, ideje i kapital. Strogost fiskalnih propisa ujedno traži od vlada da oskudne resurse usmjere prema nekolicini područja i mjera koje imaju istinski potencijal za stvaranje održivog zapošljavanja i rasta.

Većina regija može ostvariti konkurentsku prednost samo pronalaženjem niša ili dovođenjem novih tehnologija u prvi plan u tradicionalnim privrednim granama i iskorištavanjem svog "pametnog" regionalnog potencijala.

Strategije pametne specijalizacije mogu biti i utjecajan instrument za rješavanje društvenih, ekoloških, klimatskih i energetskih izazova, kao što su demografska promjena, učinkovitost resursa, sigurnost energije i klimatska otpornost.

Povećanje vidljivosti regija za međunarodne ulagače

Usmjeravajući se na ono što pojedinim regijama daje najveći konkurentski potencijal, pametna specijalizacija pomaže im da pronađu mjesto na određenim globalnim tržištima i u međunarodnim lancima vrijednosti.

Da bi se privukla privatna ulaganja i pozornost međunarodnih ulagača, važno je brendirati stručnost pojedine regije u određenom području znanja ili tržišnoj niši te pružiti pouzdanu, integriranu podršku da bi se ta specijalnost osnažila.

Poboljšanje unutrašnje i vanjske povezanosti regije

Poboljšanje unutrašnjih veza već je dugo zaštitni znak inovacijske politike (npr. troslojne ili četvero-slojne mreže, trokuti znanja, suradnja sveučilišta i poslovnog svijeta, grupacije itd.).

Međutim, regije se moraju okrenuti i prema van i pronaći svoje mjesto u europskim i svjetskim lancima vrijednosti te poboljšati svoje veze i suradnju s drugim regijama, klasterima i inovatorima. To je važno za internacionalizaciju njihovih poduzeća da bi ostvarila presudni potencijal aktivnosti grupacije i da bi generirala priljeve znanja važne za postojeću bazu znanja u regiji⁽⁴⁾.

Izbjegavanje preklapanja i ponavljanja u području razvojnih strategija

Regije suočene s razvojnim izazovima u prošlosti su često pokušavale stvoriti iste ili slične prioritete kao i druge, vodeće regije, čak i kada su imale malo sredstava i izgleda da postanu vodeće regije svijeta u svojim odabranim područjima.

Strategija RIS3 potiče regije da usvajaju politike koje su realno osmišljene prema njihovim sposobnostima, mogućnostima i potrebama.

(4) http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=en

Razlikovanje u međunarodnim okvirima i uvođenje tehnološke različitosti ključno je za (ponovno) postavljanje regije u globalni, iznimno dinamični i promjenjivi kontekst te za isticanje njezine strategije u odnosu na strategiju drugih regija.

Stjecanje kritične mase resursa

RIS3 može osigurati da resursi za istraživanje i inovacije dostignu kritičnu masu, odnosno točku u kojoj postaju samoodrživi, ili kritični potencijal, dajući im podršku putem ciljanih aktivnosti za povećanje ljudskih resursa i infrastrukture znanja.

Nesumnjivo se isplati usredotočiti se na područja sa stvarnim potencijalom i prednostima, a ne široko raspodjeljivati ulaganja preko nepovezanih područja. Kritična masa ili potencijal može se steći unutar regije ili putem dovođenja stručnjaka i suradnje s drugim regijama.

Poticanje prelijevanja znanja i tehnološke različitosti

Pojedina će regija na najbolji način promicati svoj razvoj zasnovan na znanju primjenom različitih tehnologija, proizvoda i usluga blisko povezanih s postojećim vodećim tehnologijama i regionalnom bazom znanja. Prelijevanje znanja najuspješnije je unutar područja povezanih djelatnosti (nasuprot različitosti nepovezanih sektora).

Nove će djelatnosti izrasti iz najuspješnijih postojećih grupacija, ali samo ako se napuste granice između sektora. Uvođenje različitosti nije važno samo po sebi, već je važna specijalizirana tehnološka različitost u novim gospodarskim aktivnostima. Ona započinje od postojećeg znanja i gospodarskih sposobnosti u regiji, a usmjerena je prema povezanim aktivnostima, ali onima više dodane vrijednosti.

Regije bi stoga trebale na prvo mjesto postaviti komplementarnost između povezanih gospodarskih aktivnosti te pronaći bolje načine kombiniranja svojih prednosti u svrhu stvaranja novih industrijskih kapaciteta u područjima visokog razvojnog potencijala (npr. osnivanje međugrupacija).

Kakva je zakonska osnova?

[↑ vrh](#)

Uredba (EU) 1301/2013 Europskog parlamenta i Vijeća donesena 17. prosinca 2013. zakonska je osnova koja definira “strategiju pametne specijalizacije”.

*“**Strategija pametne specijalizacije**” označava nacionalne ili regionalne inovacijske strategije koje određuju prioritete s ciljem stvaranja konkurentne prednosti kroz razvoj i usklađivanje dobrih strana istraživanja i inovacija s poslovnim potrebama, a da bi se na koherentan način mogle tretirati novonastale mogućnosti i razvoj tržišta te izbjeći ponavljanja i fragmentiranje napora.*

Strategija pametne specijalizacije može postojati u obliku strateškog okvira nacionalne ili regionalne politike istraživanja i inovacija ili može biti njime obuhvaćena.

Strategije pametne specijalizacije razvijat će se putem uključivanja državnih ili regionalnih upravnih vlasti i zainteresiranih strana, kao što su sveučilišta i druge ustanove visokog obrazovanja, te privrednih i socijalnih partnera u postupak poduzetničkog otkrivanja.

Postojanje strategije pametne specijalizacije u skladu s programom nacionalne reforme za usklađivanje privatnih izdataka za istraživanje i inovacije, koja je sukladna sa značajkama uspješnih nacionalnih ili regionalnih sustava za istraživanje i inovacije preduvjet je za učinkovito i pravovremeno postizanje cilja svih ulagačkih prioriteta pod tematskim ciljem br. 1: jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacije.

Ex ante uvjeti strategije RIS3 zahtijevaju da zemlje članice i regije EU-a **provode pametnu specijalizaciju koja:**

- » se temelji na SWOT ili sličnoj analizi za usmjeravanje resursa na ograničeni skup istraživačkih i inovacijskih prioriteta
- » skicira mjere za stimuliranje privatnog ulaganja u istraživanje, tehnologiju i razvoj
- » sadrži sustav praćenja i provjere
- » brine o tome da zemlja članica usvoji okvir koji navodi raspoložive proračunske resurse za istraživanje i inovaciju, te da
- » zemlja članica usvoji višegodišnji plan financiranja i određivanja prioritetnih ulaganja povezanih s prioritetima EU-a (Europski strateški forum za istraživačke infrastrukture, ESFRI).

Kakvi su praktični učinci?

[↑ vrh](#)

Ex ante uvjeti strategije RIS3 zahtijevaju da zemlje članice i regije EU-a na temelju svojih prednosti i sposobnosti **identificiraju specijalizacije znanja** koje najbolje odgovaraju njihovom potencijalu za inovacije.

To trebaju učiniti kroz postupak **“poduzetničkog otkrivanja”**, odnosno uključujući glavne zainteresirane strane u području inovacija i poslovanja. Na taj način pametna specijalizacija nije strategija nametnuta odozgo, već obuhvaća **poduzeća, istraživačka središta i sveučilišta koja surađuju** na identificiranju područja specijalizacije u zemlji članici ili regiji koja najviše obećavaju, ali i slabosti koje u tim područjima otežavaju inovaciju ⁽⁵⁾.

Državne ili regionalne vlasti moraju zatim sastaviti **dokument koji ocrtava predloženu strategiju za tu zemlju ili regiju** te, posebno, **planirana javna i privatna ulaganja uključujući ona iz strukturnih fondova** za istraživanje, tehnološki razvoj i inovaciju.

Ta se strategija ne treba samo nadograđivati i/ili usmjeravati na **znanstvenu izvrsnost u regiji**, nego podržavati i **inovacije temeljene na praksi (koje nisu tehnološke)** ⁽⁶⁾ te obuhvatiti usvajanje i širenje **znanja i inovacija**.

Za strategiju je potrebno provesti samoprocjenu te, ako je to moguće, recenziju od strane suradnika. Komisija će procijeniti ispunjenje uvjeta u vezi sa sklapanjem partnerskog sporazuma i operativnim programima.

Određenije smjernice za regije i zemlje članice o tome kako razviti i provesti regionalne inovacijske strategije za pametnu specijalizaciju dostupne su u obliku metodološkog i praktičnog vodiča ⁽⁷⁾.

Razvoj regionalne strategije dobiva podršku i putem **Platforme za pametnu specijalizaciju** koja je pokrenuta u lipnju 2011. Platformu vodi tim stručnjaka u centru Joint Research Centre (JRC-IPTS) u Sevilli u Španjolskoj. Nadgleda je koordinacijska skupina koja okuplja stručnjake iz nekoliko odjela Europske komisije. Također dobiva informacije od zrcalne skupine iznimnih europskih stručnjaka i mrežnih predstavnika. Platforma nudi niz usluga, uključujući davanje smjernica, obučavanje i podršku u suradničkim recenzijama nacionalnih ili regionalnih strategija. Zemlje članice i regije potiču se da se prijave na platformu pristupajući njezinoj početnoj stranici ⁽⁸⁾.

(5) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (cf. D. Foray i dr., Smart Specialisation – the concept, lipanj 2009.).

(6) Primjerice, društvene inovacije i inovacije u uslugama, postupci za rješavanje socijalnih izazova, novi modeli poslovanja i mjere sa strane potražnje, kao što je javna nabava.

(7) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf

(8) <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>

Što je drukčije u odnosu na razdoblje 2007. – 2013.?

[↑ vrh](#)

Pametna specijalizacija nije ništa novo. Ona je **poboljšanje i nadogradnja postojeće metodologije za programiranje strukturnih fondova.** Temelji se na petnaest godina iskustva u pružanju podrške inovacijskim strategijama u regijama te na vodećim promišljanjima o gospodarstvu glavnih međunarodnih ustanova kao što su Svjetska banka, OECD i MMF. Najnaprednije regije već se bave sličnim strateškim pothvatima, kao što ističe inicijativa Regije za ekonomske promjene ⁽⁹⁾ ili Praćenje inovacija u regiji ⁽¹⁰⁾.

U pametnoj specijalizaciji radi se o **identificiranju jedinstvenih obilježja i prednosti svake zemlje i regije**, isticanju **konkurentskih prednosti** svake regije te okupljanju zainteresiranih strana i resursa iz regije oko **vizije njihove budućnosti vođene izvrsnošću.** Ona također označava jačanje regionalnih sustava inovacija, maksimalno povećanje tijekova znanja i širenje koristi od inovacija kroz cijelo regionalno gospodarstvo.

Radi se o pomirenju dviju logika političke akcije:

- » **postavljanje vertikalnih prioriteta u vezi s područjima, tehnologijama i aktivnostima, a ne općih prioriteta kao što su poboljšanje suradnje između istraživanja i industrije ili povećanje ljudskog kapitala**
- » **uključivanje dinamičnosti, konkurentnih prijava i poduzetničkog znanja koje povezuje znanost, tehnologiju i inženjering s poznavanjem događanja na tržištu, poslovnim potrebama i novonastalim prilikama.**

Ono što je novo prijedlog je Komisije da takve strategije budu **preduvjet za financiranje iz fonda EFRR.** Stoga zemlje članice i regije EU-a **moraju uvesti strategije RIS3** prije nego što **njihovi operativni programi koji podržavaju ta ulaganja budu odobreni.**

Dodatne informacije

Dodatni informativni popisi vezani uz aspekte kohezijske politike:
http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_hr.cfm

Dodatne informacije o regionalnoj politici:
http://ec.europa.eu/regional_policy/index_hr.cfm

(9) http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/review_and_future/g24240_en.htm

(10) <http://www.rim-europa.eu>